

Mänskliga rättigheter i Sverige

En lättläst sammanfattning
av regeringens skrivelse 2001/02:83
En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna.

Lättläst

En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna har bearbetats till lättläst svenska av Lena Falk, Centrum för lättläst.

Stockholm 2002.

Mänskliga rättigheter i Sverige

En lättläst sammanfattning
av regeringens skrivelse 2001/02:83
En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna

Inledning

För nio år sedan var det ett stort möte
i Österrikes huvudstad Wien.
Ledare från många länder pratade om hur de skulle göra
för att skydda människor
och se till att människor får sina rättigheter.
En idé var att ländernas regeringar ska göra planer för
hur de vill arbeta med mänskliga rättigheter.

Nu har Sveriges regering gjort en plan
för arbetet med mänskliga rättigheter i Sverige.
I planen står det att regeringen
och olika myndigheter ska samarbeta på ett bra sätt.
Det står också att det är viktigt
att människor lär sig om mänskliga rättigheter.
Planen gäller i tre år.
Sedan ska regeringen undersöka hur arbetet har gått
och göra en ny plan.

Regeringen har lämnat planen till Sveriges riksdag.
Riksdagen har tidigare fått planer som handlar om
hur regeringen vill arbeta med mänskliga rättigheter
när Sverige samarbetar med andra länder.
Regeringen ska senare berätta för riksdagen hur det går
med arbetet för mänskliga rättigheter.

Det här är en lättläst sammanfattning av
En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna.
Texten är skriven med korta meningar
och utan så många svåra ord.
Men det viktigaste finns med.
Lena Erika Falk på Centrum för lättläst
har skrivit den lättlästa texten.

Vad är mänskliga rättigheter?

Mänskliga rättigheter är regler där det står vilka rättigheter människor har. Rättigheterna är individuella. Det betyder att reglerna gäller för varje människa. Det är staten som ska skydda människor och se till att de får sina rättigheter. Regeringen har det största ansvaret. Men myndigheter och kommuner har också ansvar.

Det finns olika sorters rättigheter. Men alla rättigheter är viktiga. En del rättigheter är politiska. De talar om vad människor har rätt att göra. Människor ska ha rätt att säga vad de tycker, tro på vilken gud de vill och vara med i föreningar. Andra rättigheter är ekonomiska, sociala och kulturella. Människor ska ha rätt till ett arbete och att äta sig mätta. Människor som inte kan arbeta ska få hjälp av samhället. Alla ska få sjukvård och lära sig att läsa och skriva.

FNs regler om mänskliga rättigheter

Efter andra världskriget började länderna samarbeta i Förenta nationerna, FN. I FNs allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna talar länderna i FN om hur de tycker att det ska vara i världen för att människor ska kunna leva i fred och frihet.

Det här är vad den allmänna förklaringen bland annat handlar om: Alla människor är lika mycket värda. Mänskliga rättigheter gäller för alla människor. Alla människor har rätt att leva och att vara medborgare i ett land. Länderna ska skydda människor så att de kan känna sig säkra. Ländernas lagar och domstolar ska behandla alla människor lika. Människor ska kunna resa i sina länder och till andra länder. Länderna ska ta emot flyktingar som saknar skydd i sina egna länder.

Människor ska själva få bestämma över sina liv.
De ska få gifta sig, tycka vad de vill och tro på vilken gud de vill.
Länderna ska kämpa mot fattigdom och se till
att människor har arbete och bostad, får äta sig mätta
och lära sig att läsa och skriva.

Konventioner

I förklaringen säger länderna att de tycker
att det är viktigt med mänskliga rättigheter.
Men de lovar inte att göra som det står i förklaringen.

Därför var nästa steg att göra konventioner.
I konventionerna finns regler för mänskliga rättigheter.
De länder som har skrivit på konventionerna
lovar att följa reglerna.
Sverige har skrivit på många konventioner.
Det här är några av de viktigaste:

Konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering.

Den handlar om att människor inte får bli dåligt behandlade
på grund av till exempel sin hudfärg.

Internationell konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Den handlar om att människor har rätt till
bland annat trygghet och utbildning och att slippa vara fattiga.

Internationell konvention om medborgerliga och politiska rättigheter.

Den handlar om att människor har rätt att leva i frihet
och att kunna bestämma över sina liv.
Människor har rätt att till exempel tycka, tänka
och säga vad de vill så länge det inte skadar andra människor.

Konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor.

Den handlar om kvinnors rättigheter.

Konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Den handlar om att länderna inte ska behandla människor dåligt i fängelser, till exempel slå människor för att tvinga dem att berätta saker.

Konvention om barnets rättigheter.

Den handlar om barns rättigheter.

Regeringen arbetar för att skriva på fler konventioner. En av konventionerna handlar om samernas rättigheter. Samerna är ett ursprungsfolk.

Andra regler om mänskliga rättigheter

Sverige och de andra länderna i Europa har kommit överens om regler för mänskliga rättigheter. Den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna gäller som lag i Sverige sedan 1995.

Den europeiska unionen, EU, har också olika regler för mänskliga rättigheter.

I Sverige skyddas de mänskliga rättigheterna i grundlagarna.

Vem har ansvar?

Det är regeringen som har ansvar för att skydda alla människor i Sverige och se till att de får sina rättigheter. En arbetsgrupp inom regeringskansliet ska se till att fler människor som arbetar för regeringen lär sig om mänskliga rättigheter och att de olika departementen i regeringen samarbetar bättre. Arbetsgruppen har också ansvar för att följa arbetet med den här handlingsplanen.

Men också myndigheter och kommuner har ansvar. Företag och fackföreningar har en viktig uppgift att skydda olika mänskliga rättigheter.

Det finns också många andra som arbetar för mänskliga rättigheter.

Regeringen har fått hjälp i arbetet med den här planen från många olika håll.

Det har varit de olika ombudsmännen mot diskriminering, myndigheter, politikerna i riksdagen, olika föreningar och forskare på universitet och högskolor.

Regeringen tycker att det är viktigt att undersöka hur domstolarna i Sverige arbetar med mänskliga rättigheter. Undersökningen ska handla om de svenska målen i den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. I den domstolen kan människor få hjälp om Sverige har brutit mot de mänskliga rättigheterna.

Ombudsmän mot diskriminering

Det finns flera ombudsmän mot diskriminering.

Det är Handikappombudsmannen (HO),

Jämställdhetsombudsmannen (JämO),

Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO)

och Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO).

De kan hjälpa människor som blir dåligt behandlade.

Regeringen håller på att undersöka

om ombudsmännen kan samarbeta mer.

Barnombudsmannen (BO) arbetar på ett annat sätt.

BO ska se till att myndigheter och kommuner

ger barn deras rättigheter.

Regeringen ska lämna ett förslag till hur BO kan arbeta

på ett bättre sätt.

Det här ska vi göra

Den svenska regeringen lämnar rapporter till FN om hur Sverige arbetar med mänskliga rättigheter. Ibland säger FN att Sverige inte följer reglerna. Därför vill regeringen i den här planen visa att Sverige vill följa reglerna. Det här är de saker som regeringen tycker är viktigast under de tre åren som handlingsplanen gäller.

Skydd för flyktingar

Regeringen vill att människor på flykt ska få skydd mot förföljelse och tortyr. En person som kan bli torterad i sitt hemland ska få stanna i Sverige. Regeringen vill att länderna i EU ska ha samma regler för flyktingar.

Migrationsverket och Utlänningsnämnden får mer pengar av regeringen för att de ska kunna arbeta bättre. Flyktingar ska inte behöva vänta länge på att få veta om de får stanna i Sverige eller inte.

Skydd mot diskriminering

I alla regler om mänskliga rättigheter står det att alla människor är lika mycket värda. Därför ska ingen människa behöva bli diskriminerad. Diskriminering är när en människa blir dåligt eller orättvist behandlad för att han eller hon är till exempel kvinna, har en annan hudfärg, talar ett annat språk, tror på en annan gud, kommer från ett annat land, har ett funktionshinder, eller är homosexuell, gammal eller fattig.

Regeringen vill ha en ny lag mot diskriminering av studenter på universitet och högskolor. Regeringen vill också undersöka om det går att göra en ny och bättre lag mot diskriminering. Den lagen ska gälla för olika grupper och för olika sorters diskriminering. EU har ett handlingsprogram mot diskriminering som gäller åren 2001-2006.

Jämställdhet mellan kvinnor och män

Regeringen vill att män och kvinnor ska ha samma möjligheter inom livets alla områden.
Regeringen undersöker nu hur länsstyrelserna kan arbeta för jämställdhet mellan kvinnor och män.
Regeringen arbetar också med nya och bättre lagar mot sexuella brott.
Statistiska centralbyrån ska undersöka hur kvinnor och män delar upp arbetet hemma.

Universitet och högskolor får pengar för att anställa professorer och forskare.
De ska använda pengarna till att anställa kvinnor där det arbetar mest män eller män där det arbetar mest kvinnor.

Kvinnor blir diskriminerade på arbetet när de är gravida eller hemma med barnen.
Jämställdhetsombudsmannen JämO ska se till att företag och anställda lär sig mer om lagar och rättigheter.

Rasism och främlingsfientlighet

Regeringen gjorde 2001 en plan mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering.
Där står att det är viktigt med bra lagar mot diskriminering.
Men det räcker inte med lagar.
Stat, kommuner och myndigheter måste också arbeta för att människors lika värde respekteras.
Därför är det viktigt att invandrare får arbete hos kommuner och myndigheter.
Det är också viktigt att människor från alla samhällsgrupper studerar på universitet och högskolor.
Regeringen ska undersöka hur invandrare kan vara med mer och bestämma i samhället.
Under år 2002 ska lokala diskrimineringsombud börja arbeta på olika platser i Sverige.
De ska hjälpa personer som blir orättvist behandlade.

Regeringar har föreslagit hårdare straff för svåra rasistiska brott.
Regeringen undersöker också hur man kan hjälpa personer som vill lämna rasistiska organisationer.

Sexuell läggning

Brottet hets mot folkgrupp kan vara när någon säger eller skriver att en grupp av människor är dålig. Det kan vara muslimer eller svarta människor. Regeringen vill att människor ska kunna straffas om de på samma sätt säger dåliga saker om homosexuella.

EU har föreslagit att homosexuella flyktingar ska få starkare skydd. Regeringen tycker att det är ett bra förslag.

Funktionshindrades rättigheter

Regeringen ska fortsätta sitt arbete mot diskriminering av personer med funktionshinder.

Regeringen vill med handikappolitiken göra så att det blir lättare att leva i Sverige för människor som har funktionshinder. Personer med funktionshinder är medborgare med samma rättigheter och skyldigheter som andra människor. Kommuner och landsting ska se till att personer med funktionshinder kan vara med och påverka politiken.

Ibland ger inte kommuner personer med funktionshinder den hjälp som domstolarna har sagt att de har rätt till. Regeringen undersöker hur sådana kommuner ska straffas. Ökad tillgänglighet är viktigt. Det betyder att det ska gå att komma in i kommunens hus med rullstol. Men det betyder också att alla ska kunna läsa information. Handikappombudsmannen ska ge råd och utbildning för att göra tillgängligheten bättre. Människor som arbetar i kommuner, landsting och på myndigheter ska också få lära sig att bemöta personer med funktionshinder på ett bättre sätt. Statens institut för särskilt utbildningsstöd Sisu har ansvar för detta.

Regeringen ska 2002 berätta för riksdagen hur det går med handikappolitiken. Riksdagen ska få rapporter om arbetet vart tredje år.

Barnets rättigheter

Regeringen vill med barnpolitiken att barn och ungdomar ska ha det bra när de växer upp.

Regeringen har ändrat flera lagar för att Sverige ska kunna följa reglerna i FNs konvention om barnets rättigheter.

Nu ska regeringen se till att de ändrade lagarna gör så att det blir bättre för barn.

Domstolar, myndigheter, kommuner och landsting ska alltid ta hänsyn till barnets rättigheter.

Det är fyra saker som är extra viktiga i barnkonventionen.

- Inget barn får diskrimineras.
- De som bestämmer ska alltid tänka på vad som är bäst för barnet.
- Alla barn har rätt till liv och utveckling.
- Barn har rätt att säga vad de tycker och vuxna ska lyssna på dem.

Också regeringen ska tänka på reglerna i barnkonventionen när man bestämmer saker som påverkar barn.

De viktigaste frågorna de närmaste åren är stöd till barnfamiljer, mer pengar till skola, vård och omsorg, stöd till barn som har det svårt och att se till att barn får vara med och bestämma.

I barnkonventionen står det att barn inte får bli diskriminerade.

Men Sveriges kommuner gör olika mycket för barn.

En del kommuner satsar mycket pengar på skolan.

Barn med funktionshinder får olika mycket hjälp.

Därför ska Barnombudsmannen BO hjälpa kommunerna så att det blir mer rättvist.

Regeringen ska 2002 lämna en rapport till riksdagen om arbetet med barnkonventionen.

Äldres rättigheter

Regeringen vill med äldrepolitiken att äldre människor ska leva bra liv, kunna bestämma över sin vardag och få bra vård och omsorg.

Ett problem är att äldre människor blir diskriminerade på arbetet.

Regeringen undersöker nu hur man kan göra nya regler mot diskriminering på arbetet.

Regeringen håller också på att göra en ny äldrepolitik. Arbetet ska vara klart 2003.

Bostäder

Regeringen vill med bostadspolitiken att alla människor ska ha rätt till en bra bostad som de har råd att betala.

Alla har rätt att bo i bra bostadsområden.

Svenskar och invandrare ska inte bo i olika områden.

De som bygger hus ska tänka på miljön och naturen.

Det är kommunerna som ska se till att det finns bostäder till alla människor.

Det ska finnas billiga lägenheter att hyra.

Därför har regeringen föreslagit en ny lag om allmännyttiga bostadsföretag.

Regeringen satsar 30 miljoner kronor åren 2002-2004 för att hjälpa människor som är hemlösa.

Nationella minoriteter

Regeringen vill med minoritetspolitiken skydda minoriteterna i Sverige.

De nationella minoriteterna i Sverige är samer, sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar.

De ska få leva med sin kultur och använda sina språk.

Regeringen satsar sju miljoner kronor på språk och kultur 2002.

Det kan vara att göra böcker och tidningar på de olika språken.

Samer, sverigefinnar och tornedalingar får använda sina språk hos myndigheter och domstolar i några kommuner. Regeringen undersöker om samerna kan få använda sitt språk i fler kommuner.

Regeringen undersöker också hur man kan hjälpa minoriteternas föreningar och hur regeringen kan samarbeta med till exempel romernas föreningar. Diskrimineringsombudsmannen DO ska bland annat arbeta mot diskriminering av romer.

Skolan ska lära alla barn om minoriteterna och deras språk och kultur.

Samerna

Regeringen vill med samepolitiken se till att det finns en levande samisk kultur i Sverige. Samerna har bott i norra Sverige i två tusen år. De är ett ursprungsfolk och behöver därför fler rättigheter än de andra minoriteterna. Det handlar till exempel om rättigheter till mark och rätt att själva bestämma.

Sametinget är en statlig myndighet. Samerna väljer vilka politiker som ska arbeta i sametinget. Regeringen ska föreslå nya regler för sametingets arbete. Meningen är att sametinget ska få mer makt och fungera ungefär som samernas riksdag.

Regeringen arbetar också för att på olika sätt komma överens om vilken mark samerna och deras renar har rätt att använda.

Regeringen satsar tolv miljoner kronor 2001-2002 på att lära alla som bor i Sverige om samernas historia och kultur.

Fängelser och poliser

Människor har rätt att bli väl behandlade när de sitter i fängelse, i häkte eller hos polisen. Regeringen arbetar med nya tydligare regler för personer som är inlåsta.

När poliser är misstänkta för brott är det polisen som undersöker brottet.

Det kan till exempel vara att en person säger att han har blivit slagen på polisstationen.

Regeringen ska undersöka hur man ska göra när poliser är misstänka för brott.

Kanske ska någon annan än polisen ha ansvar för att ta reda på om en polis är skyldig eller inte.

Regeringen ska undersöka vad som hände när Osmo Vallo dog och hur polisen arbetade med fallet. Osmo Vallo dog när han var omhändertagen av polisen.

Regeringen ska också undersöka hur polisen ska arbeta vid stora och våldsamma demonstrationer, till exempel demonstrationen vid det stora EU-mötet i Göteborg sommaren 2001.

Domstolar

Människor som är misstänkta för ett brott har rätt till en rättvis rättegång.

Regeringen arbetar för att domstolarna ännu bättre än nu ska följa reglerna i olika konventioner.

Yttrandefrihet

Människor som arbetar i stat, landsting och kommun har rätt att berätta en del hemliga saker för journalister.

Det kan vara för att de vill att andra människor ska få veta om fusk eller att någonting fungerar dåligt.

Det kallas för meddelarfrihet.

Cheferna får inte försöka ta reda på vem som har använt sin meddelarfrihet och berättat hemligheterna.

Det har blivit vanligare att företag sköter sådant som stat, landsting och kommuner tidigare hade hand om. Det kan vara sjukhus, skolor och busstrafik. Därför vill regeringen undersöka om människor som arbetar i företag också kan få meddelarfrihet.

Religionsfrihet

Människor har rätt att tro på vilken gud de vill och att ha gudstjänster tillsammans.

Det står både i FNs konventioner, i EUs regler och i Sveriges grundlag.

Men det kan bli problem när religionsfriheten krockar med andra lagar och regler.

Judar och muslimer äter bara kött från djur som är dödade på ett speciellt sätt.

Deras församlingar och Jordbruksverket arbetar tillsammans för att komma överens om hur djuren ska dödas.

Sverige har också en ny lag med strängare regler för omskärelse av pojkar.

Det blev mycket diskussioner om den nya lagen.

Några tyckte att föräldrarnas religionsfrihet var viktigast.

Därför ska föräldrarna ha rätt att bestämma om deras son ska bli omskuren.

Andra tyckte att barnkonventionens regler ska skydda barn mot omskärelse.

Utbildning om mänskliga rättigheter

Regeringen vill sprida kunskapen om mänskliga rättigheter.

Utbildningar om mänskliga rättigheter finns på flera universitet och högskolor.

Det är mycket viktigt att de som arbetar i kommuner och landsting och på olika myndigheter känner till mänskliga rättigheter. Särskilt viktigt är det att de lär sig om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Det är till exempel att människor har rätt till ett arbete med en lön som de kan leva på, sjukvård, en bostad och att lära sig att läsa och skriva.

Barn ska lära sig om mänskliga rättigheter i skolan.
Barnen ska också lära sig att arbeta på ett demokratiskt sätt.
Barn ska lära sig att vara med och bestämma och ta ansvar
och att respektera andra människor i stället för att mobba.

Regeringen har bestämt att en ny myndighet ska börja arbeta 2003.
Myndigheten ska heta Forum för levande historia.
Myndigheten ska se till att människor inte glömmes Förintelsen
under andra världskriget.
Då blev många judar och andra människor dödade.

Tysklands ledare dödade människor som de tyckte
var mindre värda än andra människor.

Forum för levande historia ska se till att människor
arbetar med, pratar om och tänker på människors lika värde,
demokrati och mänskliga rättigheter.

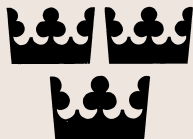
Regeringen vill också samarbeta med och ge pengar till
olika föreningar som arbetar med mänskliga rättigheter.

Information om mänskliga rättigheter

Regeringen vill att många människor ska lära sig
om mänskliga rättigheter
och att den här handlingsplanen finns.
Därför ska en sammanfattning av handlingsplanen översättas till engelska
och till minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli,
romani chib och jiddisch.
Handlingsplanen ska finnas på talkassett.

Regeringen ska göra en ny hemsida på internet
om mänskliga rättigheter.

Regeringen ska också se till att Sveriges rapporter till FN
finns att läsa på svenska för alla som är intresserade.
Det gäller också kritik från FNs kommittéer
och domar från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna.

Demokrati på 2000-talet beställs från
Riksdagens tryckeriexpedition, 100 12 Stockholm
Telefon 08-786 58 10, Fax 08-86 61 76